

PROTOKOLL

Den norsk-finske grensevassdragskommisjonens møte Karasjok, Norge, 22.-24.5.2023

1. Åpning av møtet

Kommisjonens norske leder Lisa B. Helgason åpner møtet kl. 09.08.
Ordfører Svein Atle Somby ønsker kommisjonen velkommen til Karasjok.

2. Registrering av deltakere og godkjenning av dagsorden

Hvert lands leder presenterte respektive lands deltagere. Fra finsk side var følgende kommisjonsmedlemmer til stede: finsk leder Timo Jokelainen (Lapplands ELY-senter), medlem Jari Huhtamella (Enare kommune), medlem Sammøl Lukkari og varamedlem Mika Aikio (begge Utsjok kommune).

Fra norsk side var følgende kommisjonsmedlemmer til stede: norsk leder Lisa B. Helgason (Statsforvalteren i Troms og Finnmark), medlem Svein Atle Somby (Karasjok kommune), varamedlem Helga Pedersen (Tana kommune), varamedlem/ norsk nestleder Anne F. Smeland (Statsforvalteren i Troms og Finnmark). Elin Mathisen (representant fra Sør-Varanger kommune) var ikke til stede. Andre deltakere framgår av vedlegg 1.

Dagsorden ble godkjent.

3. Kommisjonens anbefalinger og konklusjoner fra 2022

Leder Lisa Helgason la frem de tre anbefalingene som ble gitt på kommisjonens møte i 2022:

1. Tiltak for å kontrollere forekomsten av pukcellaks i grenseelver
2. Tiltak for å hindre spredning av lakseparasitten *G. salaris*
3. Mer forskning på villaks i sjøfasen

Anbefalingene ble behandlet under punkt 8. Forskning på og vern av fiskebestander. I tillegg ble det gitt i alt seks (6) konklusjoner på møtet i 2022. Disse er tatt hensyn til i forberedelsene av dette møtet.

Mika Aikio kommenterte på gjennomføringen av anbefaling 1 for finsk side, at det er uklarerheter i finansieringen av tiltakene for å bekjempe pukcellaksen.

4. PASVIK VASSDRAGSOMRÅDE

4.1 Aktuelle saker i kommunene i Pasvik vassdragsområde

4.1.1 Enare kommune

Jari Huhtamella orienterer om aktuelle saker i Enare kommune:

- Det ønskes en undersøkelse om tilstanden til Enaresjøen med en utredning av innsjøens sosioøkonomiske forhold. Undersøkelsen skulle brukes som grunnlag for planlegging av bl.a. arealbruk og fiske.
- Kommunen inviterte i mai til et dialogmøte, hvor man drøftet fiske og yngelutsetting i Enaresjøen. Kommersielle fiskere, ELY-senter og Naturressurssenteret Luke var inviterte til arrangementet. Det ble avholdt informasjonsmøte om konsensjonspålagt utsetting for regulering av Enaresjøen samme kveld.
- Russlands handlinger har ikke påvirket regulering av Enaresjøen. I følge ELY-senteret har informasjonsutveksling fungert mellom landene, men det er oppstått et spørsmål i Enare om man er forberedt på en eventuell situasjon med friksjon mellom landene.
- Det er utarbeidet reguleringsplaner for hytteutbygging i strandnære soner. Nord-Finlands forvaltningsrett har avslått klagen på reguleringsplanen for Nanguniemi strandnære sone. Kommunen har ikke informasjon om man har fått tillatelse til å anke avgjørelsen. Planen for Miesniemi strandsone skal behandles i kommunestyret på nytt.
- Det ønskes klarere rollefordeling for restaurering av Kirakkaköngäs. Prosjektet har stått stille siden i fjor høst og det er uklart hvem det er som leder det på det nåværende tidspunkt.
- Bruks- og forvaltningsplanen for Enare fiskeriområde med fiskeregler er fortsatt ikke godkjent. I mars kom det en anmodning om utfylling fra ELY-senter angående prissetting av fiskeløyver for profesjonelle fiskere. Anmodningen om utfylling er besvart og ønsket er at løyvene skulle begynne å gjelde i løpet av året.

4.1.2 Sør-Varanger kommune

Sør-Varanger kommune hadde ingen representanter ved årets møte. Orienteringen om aktuelle saker i kommunen utgikk.

4.2 Orientering om status på gjennomføring av utvalgte tiltak i flerbruksplan for Pasvik og Grense Jakobselv

Ilona Grekelä og Anne Smeland orienterte om gjennomføring av tiltaksprogrammet i flerbruksplanen for Pasvikvassdraget og Grense Jakobselv. Programmet, planlagt som samarbeid mellom tre land, gjennomføres i dagens situasjon som et samarbeid mellom Norge og Finland. I delen om industrielle utslipp er formålet å overvåke virkninger på miljøet nå som Nikelverket er lagt ned. Det er utarbeidet en prosjektsøknad til Interreg Aurora-programmet for gjennomføring av utvidet overvåking. I tillegg fortsetter overvåkingen av effekter i Enaresjøen, som følge av reguleringen av Pasvikelva. I Norge gjennomfører regulanten (Pasvik Kraft) frivillige fiskeundersøkelser (ørret) som oppfølging av vilkårene i konsesjonen. Statsforvalteren har påleggsmyndighet og kan på senere tidspunkt pålegge ytterligere undersøkelser og miljøforbedrende tiltak.

Replik og tilleggsopplysninger: Tana kommune – viktig å bruke NIBIO som forskningsinstans. Lokal troverdighet.

4.3 Storørreten i Pasvikvassdraget

Monica Jerijærvi daglig leder for Pasvik Kraft AS orienterte om resultater fra undersøkelser av storørreten i Pasvikvassdraget. Fiskeribiologiske undersøkelser i 2020-2023 i samarbeid mellom Finnmarkseiendommen (FeFo), Statsforvalteren og Pasvik Kraft. Formålet: kartlegge naturlige habitat, for å se om naturlig produksjon kan økes. 70-80% av dagens fangster i Pasvik består av kultivert fisk fra Skogfoss anlegget og det genetiske mangfoldet er liten. Hovedkonklusjoner for hovedelva er: kraftverkene er et vandringshinder og de har en oppdemningseffekt som gir dårligere habitatkvalitet for storørreten, genetisk sammensetting trolig negativt påvirket av dette. Konklusjoner for sidebekker er: ingen fysiske inngrep med betydelig effekt observert. (Digital presentasjon).

Replikk og tilleggsopplysninger ved Anne Smeland: Statsforvalteren har myndighet til å pålegge regulanten tiltak iht. vilkår i vassdragskonsesjonen. Arbeidet som er gjort så langt gir grunnlag for senere å kunne vurdere om det er teknisk og økonomisk realistisk å oppnå en levedyktig bestand av storørret uten fiskeutsettinger.

4.4 Maskinell gullgraving i Ivaloelvens nedbørsfelt

Jukka Ylikörkkö, Lappland ELY-senter orienterte om den maskinelle gullgravings omfang, overvåking og observerte effekter i Ivaloelvens nedbørsfelt. Gullgravingen er konsentrert til områdene langs sideelvene Palsinoja og Sotajoki. Den mest merkbare påvirkningen på vannkvalitet er tilgrusning på grunn av finkornete partikler, men aktiviteten kan også føre til at stein- og hardbunn blir mer dekket til med sand. Mest påvirkninger i Palsinoja ved mye regn. De målbare påvirkninger på vannkvalitet i Ivalaelva begrenses til den umiddelbare nærheten til sideelvene.

4.5 Orientering gjennomføring av statsavtalen for reguleringen av Enaresjøen

Timo Jokelainen, Lappland ELY-senter orienterer om gjennomføringen av reguleringen av Enaresjøen. Den operative virksomheten angående regulering har vært nær vanlig. Avvik fra tidligere år at man på årsmøtet i reguleringsgruppen bare behandlet lovpålagte saker. Nå har snøen smeltet, og vannstanden i Enaresjøen er på vei opp til sommervannstand. Man har også utredet og gjort forberedelser i forhold til eventuelle unntakstiltak angående Russland.

Konklusjoner: Orienteringene i punktene 4.1.1 og 4.2 – 4.5 tas til etterretning, for de deler som faller under kommisjonens mandatområde.

5. NEIDENELV OG MUNKELV VASSDRAGSOMRÅDE

5.1 Aktuelle saker i kommunene i Neiden og Munkelv vannområde

5.1.1 Enare kommune

Jari Huhtamella orienterer om aktuelle saker knyttet til Neidenvassdraget:

- Status for bruks- og forvaltningsplan for Enare fiskeriområde med fiskeforskrifter er lik Pasviks vassdragsområde.
- Det råder bekymring over antallet Atlantisk laks som går opp elva og kontroll av eventuell massevandring av pukcellaks.
- Elva Kuosnajoki/Kuošnâjuuhâ blir denne sommeren fredet med fiskeregler for turistfiske.

5.1.2 Sør-Varanger kommune

Sør-Varanger kommune hadde ingen representanter ved årets møte. Orienteringen om aktuelle saker i kommunen utgikk.

Konklusjon: Orienteringen 5.1.1 tas til etterretning.

6. TANAELVAS VASSDRAGSOMRÅDE

6.1 Aktuelle saker i kommunene i Tanaelvas vassdragsområde

6.1.1 Utsjok kommune

Sammol Lukkari orienterer:

- Reguleringsplanene for Karigasniemi og Utsjoki skrider fram.

- Det har vært behov for nye aktiviteter i kommunen etter stans i laksefisket siden laksen ikke lengre gir inntekter. Det er startet utredningsprosjekt på 150 000 euro for etablering av et laksesenter Lohikeskus.
- Kommunen har organisert rundbordsamtaler mellom Metsähallitus (den finske Statskog), fire største reiselivsentreprenører og kommunen. Der har man kommet opp med konkrete forslag til forbedring av kommunens situasjon. Metsähallitus har forholdt seg positivt til salg av rågrunn.
- Uklarheter i finansiering av uttaksfiske for pukkellaks er frustrerende siden man har hatt to år på å forberede seg. I Finland har man heller ikke tenkt helt ut hvordan man skal utnytte pukkellaks.

Mika Aikio tilføyer:

- Det var budsjettoverskudd i 2022 i Utsjoki og folketallet begynte også å øke for første gang i 40 år. Aldring er likevel fortsatt et problem og fem millioner euro blir borte fra regionaløkonomien på grunn av fiskeforbud.
- Utsjoki kommune er utilfreds med fiskeforbud. Kommunen har foreslått adgang til fiske på størrelse av 5-10 % i fiskedødelighet.
- Det er etter lang tid kommet tilbud til kommunen om å kjøpe grunn og det er forhandlet med Metsähallitus om å kjøpe rågrunn for utbygging av reiseliv og eneboliger.

6.1.2 Tana kommune

Helga Pedersen orienterte:

- Samfunnsutviklingen i Tana kommune viser en nedadgående trend. Befolkningsutviklingen er stabil.
- Utvidelse av Elkem kvartsitt – bra utvikling for hele samfunnet.
- Planer om å bygge nytt hotell ved Tanabru – i prosess.
- Mangel på arbeidskraft – tilvisningsavtaler med private aktører.
- Ønske om bedre og sterkere kommuneøkonomi.
- Laksefiske står sterkt – skuffet for at det ikke blir åpnet for begrenset kulturell laksefiske i vassdraget. Bekymret for konsekvensen for overlevelsen av samisk kultur og kulturutøvelse. Kanskje på tide å åpne for et begrenset fiske? Etterlyser mer bredde i tiltakene rundt denne stengingen – f.eks. predatorer.
- Forslaget til nytt avløpsdirektiv fra EU (revidering av dagens direktiv). Hvordan vil det påvirke krav og kostnader i Tanavassdraget (ev. også Neiden og Pasvik): mulig blir det veldig dyrt – ingen eller lite betydning for Tana kommune og Tanavassdraget, men vi må være orientert og følge med på hva som skjer. Direktivet er ikke bestemt enda.
- Tema: klekkeri/gjenutsetting av lokal smolt i Tanavassdraget: Har vært utført i Altaelva, Stabburselva og Lakselva – bør gjøres en vurdering om dette også kan gjøres i Tanavassdraget. Det skal ikke importere laks og gener fra andre elver, men bruker stedegen laks og gener til dette. Kan ikke utelukke noen tiltak, i alle fall ikke tiltak som viser seg å fungere andre steder. Avgjørende at alle interessenter er med.
- Forvaltningsplanen for Tanamunningen naturreservat: Ønsker at det vurderes jakt/ uttak av sel.

Erlend Eide orienterte om følgende:

- Bruk av vannskuter/ innføre vannskuterforbud i Tanamunningen – grunnet i bekymring for smittefare av *G. salaris*: I dag er det lov å kjøre vannskuter i området som defineres som sjø, selv om det ligger innenfor verneområdet. Det er stor bekymring knyttet til ev. smittefare fra vannskutere.
- utfordringer med erosjonsforbygninger i område som er definert som vassdrag i verneområdet. Kommunen har vært i dialog med NVE om dette og vil sende ny søknad.

Replikk og tilleggsinformasjon ved Lisa Helgason, Statsforvalteren: Det er mange verneområder som fortsatt mangler forvaltningsplan. Ved fremtidig revidering av forvaltningsplanen for Tanamunningen naturreservat, bør vi innhente mer kunnskap om sel. Verneforskriften må

endres dersom en ønsker å innføre jakt og forby bruk av vannskuter i sjøarealene i verneområdet. I gjeldende verneforskrift står det at fugle- og dyreliv ikke skal forstyrres.

Replikk og tilleggsinformasjon ved finsk delegasjon, ønsket om vannskuterforbud også på finsk side, før det utvikles kommersiell virksomhet rundt bruken. Det refereres til tidligere orienteringer og ELY-senterets forbudsvedtak mot kjøring med vannskuter, som ble opphevet i forvaltningsdomstolen. I dag forvaltes dette regelverket av samferdsel- og kommunikasjonsmyndigheten.

Diskusjon: Betydningen av tradisjonell kunnskap for den samiske kulturen ble trukket frem og at den tradisjonelle kunnskap kun i liten grad har blitt tatt hensyn til ved utformingen av fiskereglene.

6.1.3 Karasjok kommune

Ole Isak Eira orienterer:

- Reparerer - Vannskade ved Karasjok vann- og avløp – renseanlegget.
- Rehabilitering av slambassenger.
- Oppgradering av utslipp-, overløpsledning og overløpsarrangementsenger:
- Ny skole og nytt helsesenter – hele ledningsnettets må oppgraderes for at dette skal bli en realitet.
- Vann- og avløp infrastruktur oppgraderes.
- Tema krigsetterlatenskaper: Viktig tema for kommunen. Ansvarer bør ikke ligge hos kommunen lenger. Kommunen mener at oppryddingen er et nasjonalt ansvar. Det er fare for forurensing til felles vassdrag, en sikkerhetsrisiko ved ferdsel, samt uklart ansvarsforhold for sikring, skilting og vedlikehold av skilt.

Replikk og tilleggsinformasjon ved Anne Smeland: Statsforvalteren tar kontakt med kommunen for å se på hvordan vi ev. kan bidra i denne saken.

Det utarbeides en konklusjon i saken angående krigsetterlatenskaper i Karasjok kommune: Da problemstillingen om krigsetterlatenskaper er på norsk side, vil Statsforvalteren etter dialog med kommunen løfte dette opp til nasjonale myndigheter på norsk side.

Konklusjon – krigsetterlatenskaper Karasjok kommune: Da problemstillingen om krigsetterlatenskaper er på norsk side, vil Statsforvalteren løfte dette opp til nasjonale myndigheter på norsk side.

6.2 Orientering om status i pågående grenseoppgang – oppgang av riksgrensa mellom Norge og Finland 2025

Anders Østeraas fra Kartverket orienterer om bakgrunn, hvordan grenseoppgangen gjennomføres, status per d.d. og planen videre. Bakgrunnen til grenseoppgang ligger i mellomstatlige konvensjoner og traktater. Grenseoppgang gjennomføres med 25-årige perioder. Respektive lands regjeringer har oppnevnt grensedelegasjon og begge utenriksdepartementer lager instruksjer til delegasjonene. Det gjennomføres møter (både generelle og mellom tekniske sakkyndige), feltarbeidet planlegges, fordeles og gjennomføres, felles sluttdokumentasjon utarbeides: Status: Sommeren 2022, 2023 og i 2024 gjennomføres feltarbeider (inkl. utstikking, rydding av 5 m grensegate, restaurering av riksrøyser og andre grense visere, posisjonsbestemmelser med moderne målemetoder samt dybdekartlegging i enkelte områder). Produksjon av grensekart og sluttdokumentasjon sendes inn til begge lands utenriksdepartement for videre behandling og godkjenning av grenseoppgangen. Kontaktinformasjon ved spørsmål: anders.osteraas@kartverket.no (digital presentasjon).

6.3 Orienteringer om status i vindkraftsaker i Tana vannområde Finnmark, ved NVE

Punktet utgår.

6.4 Orientering om status i sak - Mudringen av farleden til Leirpollen

Helga Pedersen orienter om at saken står stille, det har ikke skjedd noe siden sist møte.

6.5 Mudring i Utsjok (Patoniva)

Timo Jokelainen orienterer om at saken fortsatt ligger til etterforskning hos politiet. Når ny informasjon mottas, blir kommisjonen orientert.

6.6 Status i brubygging Karigasniemi/ Rv. 92 Anarjohka bru, nybygg

Timo Jokelainen orienterer om status i brubygging over Anárjohka. Lapplands ELY, Veidirektoratet i Norge og Utsjoki kommune utarbeider sammen veiplanen, som prosjektet inngår i. En ny bru sikrer flyten i samferdsel med kjøretøyer og øker trafiksikkerheten også for myke trafikanter. Flere myndighets- og tillatelsesprosedyrer er tilknyttet prosjektet. Kommisjonen har gitt en uttalelse i en tidligere fase. Det forventes en avgjørelse om vannøkonomi fra Nord-Finlands regionforvaltningsverk (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto/ AVI) før jul i år. Oppstart i byggingen vil være tidligst i 2024. Prosjektet er uten avgjørelse om finansiering.

Ole Isak Eira orienterer om status på norsk side. Varsel om gjenopptakelse av planarbeidet datert til 9.1.2023, det er mottatt innspill fra NVE, Statsforvalteren og Mattilsynet. Det ble vurdert at det ikke er behov for konsekvensutredning, etter innspill fra Statsforvalteren er det bestemt at tema landbruk skal utredes. Statens vegvesen skal utarbeide konsekvensutredning for tema landbruk/ landbruksinteresser grunnet regjeringens retningslinjer for jordvern. Vegvesenet jobber med innspillene og forslaget til reguleringsplan. Planen skal være ferdig i juni 2023 og bli lagt frem for politisk behandling i september 2023.

Replikk og tilleggsinformasjon ved Lisa Helgason Statsforvalteren. Varsel om oppstart er også sendt til grensevassdragskommisjonen som høringspart, og den kom med sitt svar 16.03.2023. Tiltaket er KU pliktig blant annet på grunn av nasjonalt laksevassdrag og vernet vassdrag i Norge.

Replikk og tilleggsinformasjon ved Mikkel Kvernstuen, Troms og Finnmark fylkeskommune, har også kommet med hørings svar til planen.

Konklusjon: Orienteringene 6.1-6.2, 6.4-6.6 tas til etterretning.

Protokolltilførsel. Punkt 6.1.2 tema klekkeri/gjenutsetting av lokal smolt i Tanavassdraget:

Kommisjonens medlemmer fra Karasjok kommune, Tana kommune og Utsjok kommune mener det er behov for å gjennomføre flere tiltak for å gjenoppbygge tanalaksen raskest mulig. Disse medlemmer ber derfor ansvarlige statlige myndigheter iverksette kultivering og utsetting av lokale stammer. Dette kan gjøres som et forskningsprosjekt hvor lokale rettighetshavere fra begge land, Tanavassdragets fiskeforvaltning og forskere både fra finsk og norsk side deltar. Prosjektet bør ha et tidsperspektiv på 10 år med årlige evalueringer.

7. VANNDIREKTIVET - VANNFORSKRIFTEN

7.1 Status for vannforvaltningsarbeidet i den internasjonale norsk-finske vannregionen

Felles presentasjon ved Mikkel Kvernstuen fra Troms og Finnmark fylkeskommune og Jukka Ylikörkkö fra Lapplands ELY-senter. Orientering om vannforvaltningsplanarbeidet i den finsk-norske vannregionen.

Miljømålet for arbeidet er minst god økologisk og kjemisk tilstand. En felles oppsummering for begge land i planperioden 2022-2027 er publisert. Det orienteres om overvåking, de mest sentrale påvirkninger og tiltaksprogrammene i vannregionen. Tiltak i Finland: forbygninger og regulering, overvåking av maskinell gullgraving, fiskevandringshinder, avløp og rensing og regulering av fiske. Tiltak i Norge: regulering av fiske, fremmede arter, forebygges *G. salaris* smitte, overvåke status av grensekryssende forurensing (Russland), vandringshinder for fisk og kommunale og private avløp. Fremdriftsplanen for 2022-2027 er for Norge: høring av planprogram og hovedutfordringer januar 2025-juni 2025, høring av vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram april 2026-september 2026¹. I Finland er fristene for høring av planprogram og hovedutfordringer desember 2023-juni 2024, høring av vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram september 2026-februar 2027. Høringstidene for vannforvaltningsplanforslagene er fortsatt forskjellige mellom landene og dette er utfordrende.

Konklusjon: orienteringen i punkt 7.1 tas til etterretning og det gis en anbefaling om «Samarbeid og samordning av vannforvaltning i den norsk-finske vannregionen».

8. FORSKNING PÅ OG VERN AV FISKEBESTANDER

8.1 Orientering: nåværende situasjon for overenskomsten om fisket i Tanavassdraget

Julie Gjørtz Howden fra Klima- og miljødepartementet (KLD) orienterer om endringer i fiskereglene i Tanavassdraget. Enighet om å sette forhandlingsprosessen på pause våren 2021 og innhente et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Gyldighetstiden til de gjeldende fiskereglene ble også da forlenget med to år. Gjennomført fem forhandlingsmøter fra mars 2022 til mars 2023. Tilleggsrapport fra overvåkings- og forskningsgruppen (OFG) kom ut i august 2023 og gir godt grunnlag for å fortsette forhandlingene. Spørsmålet om en ny grunnregel for laksefisket har stått sentralt på agendaen på alle møtene. Fisketider og redskaper til fiske etter andre arter er utvidet, med bakgrunn i dialog med lokale rettighetshavere. Forslag til endring er i hovedsak ferdig, konsultasjoner i begge land i juni, høring sendes ut 23 juni. Nye regler trer i kraft før fiskesesongen 2024 (digital presentasjon).

Tapio Hakaste fra det finske Jord- og skogbruksdepartementet orienterte først om den nåværende situasjonen for anvendelsen av avtalen. Innsig av laks var i 2022 litt mindre enn 2021, men likevel større enn 2019 da man fortsatt fisket. Dette har man reagert på i henhold til artikkel 6 i fiskeforskrifter ved å lage endringer i fiskereglene. Under drøftelser kom det fram at ulike grupper oppfatter et begrenset laksefiske meget forskjellig. Laksefiskeforbudet opprettholdes også i sesongen 2023. Det er tillatt å fiske andre arter. Sjøørret er flyttet over i kategorien «andre arter», som det er tillatt å fiske. Nye fiskeplasser for sjøørret i slutten av fiskesesongen er tilføyet på bakgrunn av lokal kunnskap. I Finland gis dispensasjon til prosjekter for å fiske pukkellaks. Nærmere bestemmelser trer i kraft snart.

Tapio Hakaste fortsetter om tilstanden til laksebestandene i Neidenelva. Den nåværende avtalen om fiske er teknisk foreldet. Endringene er forberedt ved at man har samlet informasjon om laksebestandene og definert gytebestandsmål. Den svekkete tilstanden til atlantisk laks ses også i Neidenelva. Det neste er å sette forvaltningsmål og velge tiltak for å gjenoppbygge laksebestandene til et nivå forutsatt av disse. Dette krever endringer i bestemmelser om fisket.

Etter orienteringene diskuterte man om hvordan samenes rettigheter er tatt hensyn til i forhandlinger om avtalen om fisket i Tanaelva. Flytting av sjøørret i kategorien for andre arter ble ansett som bra.

¹Etter møtet i grensevassdragskommisjonen, har Miljødirektoratet kommet med en oppdatert rammeplan for norsk side. Ny høringsperiode for vannforvaltningsplan og tiltaksprogram er juli 2026 - desember 2026 (høsten 2026). Høringsperioden i Norge og Finland er dermed blitt mer overlappende. Dette øker muligheten for et tettere samarbeid om vannforskriften.

Replik og tilleggsinformasjon: Helga Pedersen kommenterer: en sak folk i tana er veldig opptatt av. Ønsker svar på disse spørsmålene. Lokalbefolkning og sametinget på finsk side og TF forlater forhandlingene så er det en dårlig utvikling. Hva har man gjort for å beholde lokale meninger med i forhandlingene. Lokale rettighetshavere skal få være med, hva blir gjort i henhold til dette? Ønsker ordentlig svar på dette.

Julie Gjørtz Howden svarer: Det er foreslått store endringer i reglene for fiske etter andre arter enn laks og sjørøye, nettopp for å åpne for mer fiske etter predatorer. Disse endringene i reglene er foreslått av lokale rettighetshavere. Økt garnfiske etter andre arter, økt garndybden, økt fiskeforbudssone for å beskytte gyteområdene, økning i ørretfiske. Gjort store positive endringer. Samiske rettigheter er beskyttet i grunnloven og folkeretten, en kulturutøvelse som nyter et særlig vern. Retten til natur i norsk grunnlov, retten å bruke naturen. Henviser til Fosen-dommen angående kulturutøvelse og avkortning av hensyn til miljø. I Tana må man prøve å finne en balanse, som er vanskelig å få til. Diskusjonene har foregått årlig, og kommer til å foregå årlig. TF har vært med helt til det siste møtet, så trakk de seg for en kort tid siden. Har vært med hele veien og bidratt med forslag. Grunnleggende uenigheter med tanke på kunnskapsgrunnlaget, rettighetene til fiske og rettighetene for utøving av kulturutøvelse, herunder også samisk kultur.

8.2 Status for laksebestandene i Neidenelva

Panu Orell fra LUKE (Naturressursinstituttet) orienterer om tilstanden til laksebestandene i Neidenelva. Utbredelsen av laks kjennes hovedsakelig og oppbyggingen av populasjonen er utredet. Gytebestandsmål er også satt. Informasjon om innsig av laks er hentet med teller ved fiskeveien og videoovervåking ved fossen. Det sentrale spørsmålet er fortsatt hvor stor del bruker fiskevei og hvor mange går opp fossen. Det kommer to kameraer i 2023, som skal brukes til å se om pukkellaks kommer opp fossen og som gir mer informasjon om mengdeandelen av laks, som går opp den veien. Plassen for årets 2022 sonartelling viste seg å være biologisk utfordrende. Minskning i laksebestanden i Neidenelva kan ses i antallet i laks som går opp, i fangsten og i yngelmengden. Det er fortsatt behov for mer informasjon om innsig av laks for å presisere antall, tilstanden og utbredelsen av bestanden i Kallojoki/Gallokjohka.

8.3 Opprettelse av råd/gruppe for tradisjonell kunnskap om laks og lakseforvaltning, med formell status som kunnskapsleverandør til Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet (KLD)

Erlend Eide presenterer bakgrunn og begrunnelser for forslag om opprettelse av en formell gruppe for tradisjonell kunnskap om laks og lakseforvaltning.

Protokolltilførsel: Kommisjonens medlemmer fra Karasjok kommune, Tana kommune og Utsjok kommune understreker behovet for en kunnskapsbasert, helhetlig og økosystembasert tilnærming til forvaltningen av Tanavassdraget. Disse medlemmene krever at også lokal, tradisjonell og samisk kunnskap vektlegges og vurderes i forkant av at forvaltningstiltak gjøres og avtaler mellom Finland og Norge inngås. Dette kan ivaretas ved at det opprettes et råd for tradisjonell kunnskap som får formell status som kunnskapsleverandør til ansvarlige myndigheter.

8.4 *Gyrodactylus salaris* lakseparasitten

Haakon Hansen, ved Veterinærinstituttet presenterer informasjon om *G. salaris*. Det er estimert at det finnes rundt 20-30 000 arter i slekten *Gyrodactylus*, og kun ca. 400 av dem er beskrevet så langt. Den spres oftest via flytting av infisert fisk (regnbueørret og laks, ev. røye), brakkvannsvandring også mulig, og ev. via fiskeutstyr og flytting av båter (disse er ikke påvist). Viktig å fortsette med desinfiseringen som en gjør i dag. Ved smitte av *G. salaris* i vassdrag, faller den naturlige ungfiskproduksjonen til et minimum innen få år (eks. Drammenselva). Gyro smitte påvises gjennom elektrofiske og undersøkelse av fisk, og miljø-DNA (eDNA, filtrering av vann). *G. salaris* har stor utbredelse i Europa, grunnet flytting av fisk uten kontroll. Nedbørsfeltene til Tana

og Neidenelvene har fri status. Nedbørsfeltene til Pasvik, Lutto og Munkelv (Uutajoki) er regnet som buffersoner. Til Norge kom spredningen via fisketransporter av infisert fisk, og så videre brakkvannspredning og utsetting av infisert fisk i ulike deler av landet. Status per 1.1.2023: 51 elver totalt infisert i Norge, hvorav 42 friskmeldt, 1 under friskmelding, og 8 har fortsatt status som infisert². Ingen infiserte elver i Troms og Finnmark, etter at Skibotnregionen ble friskmeldt i 2022. Skibotnregionen ble behandlet med rotenon. I Driva regionen tester man ut behandling med klor supplert med rotenon, som ny metode. Klor i veldig små konsentrasjoner tar livet av parasitten, men ikke annet liv i elva. I Lærdal brukte man surt aluminium og supplering med rotenon. Veterinærinstituttet gjennomfører overvåking på oppdrag fra Mattilsynet. Samarbeid med svenske og finske forskere og myndigheter (tidl. også russiske. NASCO/ North Atlantic Salmon Conservation Organization og WOA/ World Organisation for Animal Health). OK-program/ overvåkingsprogram i Norge, ca. 70 elver og over 2000 fisk, 18 elver i Troms og Finnmark. Økt trussel i nord pga. ny infeksjon på russisk side og økt innlandsoppdrett i Russland. Økende trussel fra svensk vestkyst nært grensen til Norge med minkende salinitet i kystvann. Interreg prosjekt – planlagt og omsøkt sammen med Finland, gir bedre samarbeid og informasjon. Foreløpig kun Norge som har en skikkelig beredskapsplan som også inkluderer behandling. Digital presentasjon.

Replikk og tilleggsinformasjon: ved Margaret Bergesen, Mattilsynet, region nord. Mattilsynet har nå svart på brevet som kommisjonen sendte i 2022. På grunn av den høye dødeligheten *G. salaris* forårsaker på Atlantiske laksestammer i norske elver, er den nasjonale bekjempelsesstrategien at man i Norge etterstreber fri status for hele landet. Norge har en ambisjon om å ha et *G. salaris* fritt Norge, derfor ikke aktuelt å innføre buffersone for *G. salaris* i Norge. Bekjempelsestiltak som gjennomføres hvert år: overvåkings- og kartleggingsprogram. Prøvetaking i settefiskanlegg, altså fisk som senere skal settes ut i sjø. Fritidsaktiviteter som benytter seg av forflytting av utstyr en risiko for smitte, selv om det i dag ikke er påvist. Informasjonsmaterieell for lokale og turister, ønsker en større grad av samarbeid mellom kommuner, over landegrenser, forvaltning etc.

8.5 Status for forskning på laks i sjøfasen og ev. nye resultater siden 2019

Vidar Wennevik fra havforskningsinstituttet presenterer, ny forskning som gir noen svar på hva som skjer med laksen i havet. Bakteppet er bekymringsfullt, og innsiget av laks i Norge er halvert siden 1980-tallet. Tilstanden for samlet gytebestand i Nord-Norge (utenom Tana) har vært god, inntil de siste årene. Utviklingen i Tana er spesielt bekymringsfull, lakseinnsiget her avviker fra innsiget for andre elver i Nord-Norge. Årsaker til at det går dårlig er mange, bland annet: *G. salaris*, overbeskatning, miljøgifter, infeksjoner, vannkraftregulering, pukkellaks, fysiske inngrep, rømt oppdrettslaks, lakselus etc. (listen er ikke uttømmende). Sjøoverlevelsen går også ned. Vekst og overlevelse henger sammen, og det er observert redusert vekst i havet i alle regioner unntatt i nord. Endringer i sjøen (mindre arktisk vann, mindre zooplankton etc.) påvirker laksen. Klimaendringer påvirker evolusjonen. Nye trusler er havbruk til havs. Fortsatt behov for mer kunnskap om laksen vandringsveier (digital presentasjon).

8.6. CoASal – Atlantisk laks i Barentsregionen Kolarctic prosjektet hovedfunn, ved Statsforvalteren

Punktet utgår.

8.7 Pukkellaks - situasjonsrapport om kontroll og tiltak i Norge og i grenseelver

Anne F. Smeland fra Statsforvalteren, orienterer om status på arbeidet med å bekjempe pukkellaks i norske elver. Bakgrunn for alle tiltak i Norge er risikovurderingen av effekter på biologisk mangfold. Nasjonal kompetansegruppe har arbeidet siden 2022, med å gi råd til miljøforvaltningen om fangstmetoder og prioritering av vassdrag. Spilefeller er testet ut og vil bli

²Per 1.10.2023 er det 52 elver og 9 som har status som infisert etter at Gylselva i Møre- og Romsdal ble påvist smittet i sommer.

brukt i elver på størrelse med Karpelva og Munkelva (15 stk.). Flyteristfelle er testet ut i Vestre Jakobselv og vil bli brukt på den størrelses elver (6 stk.). Det er planlagt tiltak i 90 elver i Troms og Finnmark, med stor lokal innsats. Det blir ingen tiltak i Grense Jakobselv, pga. grenseelv med Russland. Omfattende arbeid som på går nå med anskaffelser av fangstutstyr og påfølgende håndtering av fangst. I tillegg vil Statsforvalteren følge med på utviklingen, samle inn fangsttall, og annen informasjon, veileder lag og foreninger, behandle søknader om fisketillatelse, samt rapportere på effekter av arbeidet. For de største elvene, Alta, Tana og Neiden finnes det ingen lett tilgjengelig løsning. En nasjonal gruppe («sperregruppa») har levert rapport til Miljødirektoratet høsten 2022 om løsninger for de større elvene. I Tana og Neiden blir det midlertidige løsninger i 2023. For Neidenelva er oppfatningen at det er bra kontroll med situasjonen, i hovedsak med uttak i fisketrappa. Uttak i sjøen utredes for tiden. Samarbeid og koordinering med finsk side viktig. I Tanaelva er det Miljødirektoratet som koordinerer tiltak i hovedelva.

Sturla Brørs fra Miljødirektoratet orienterer om tiltak i Tanaelva. Målsettinga er å snu utviklinga og å hindre at Tanaelva blir som en motor for videre spredning av pukkellaksen. Bekjempelsen vil bli altoverskyggende aktivitet i Tana i 2023, og vil ha konsekvenser for laksefisket. Dette kommer i tillegg til bestandssituasjonen for atlantisk laks. Prosjekt ved Seidaholmen. Jevnlige møter gjennomført mellom lokale organisasjoner og andre sektorer (Miljødirektoratet, Veterinærinstituttet, etc.). Mål for 2023 er å ta ut mest mulig pukkellaks i Tana, og slippe laks og sjøørret uskadd forbi. Mål om at fellen er satt opp og klar 24. juni. I tillegg skaffes det data for å kunne evaluere prosjektet/FoU (NINA og LUKE).

Beredskapen for å fiske ut pukkellaks også i Finland kom fram i diskusjoner og at man på finsk side er forberedt på at nytten av det skal være felles. Bekjempelsen av pukkellaks kommer til å være kontinuerlig. Det betyr at denne eller neste sommer ikke kommer til å løse utfordringen.

Konklusjoner: orienteringene i punktene 8.1-8.5 og 8.7 tas til etterretning. Det tilføres en protokolltilførsel for punkt 8.3. tema samisk tradisjonskunnskap og det utarbeides konklusjoner for punktene 8.4 *G. salaris* og 8.7 pukkellaks.

Konklusjon – tema pukkellaks: Vi bør sikre at kommisjonen får informasjon i 2024/ ev. på et ekstra møte i høst 2023 om hvordan tiltakene mot pukkellaks fungerte og en situasjonsrapport om oppgangen av pukkellaks i grenselvene i 2023.

Protokolltilførsel til punkt 8.3. ivaretagelse av samisk og lokal tradisjonskunnskap og opprettelse av råd.

9. Øvrige saker

9.1 Nord-Lapplands landskapsplan

Timo Jokelainen orienterer om status for utarbeiding av fylkesplan for Nord-Lappland (Pohjois-Lapin maakuntakaava) 2040. Forslaget for planen er sendt ut på høring hos myndigheter og skal være til offentlig ettersyn i slutten av året 2023. Ishavsbanen er nå fjernet fra planforslaget og i stedet for vises behov for forbindelse for en ny bane som forbinder Kemijärvi, Sodankylä Kittilä og Kolari. Det er også tatt med nye naturvernområder i landskapsplanen og elver viktige for reproduksjon av ørret og atlantisk laks.

Mulige baneforbindelser mellom landene ble drøftet. Forbindelsen til nord er viktige for Finland i krisesituasjoner. Særlig den nye regjeringen har i oppgave å øke forsyningssikkerhet.

Kommentar fra Helga Pedersen: Finland NATO medlem, store infrastrukturbehov øst vest nordlige område mellom Sverige Finland og Norge. Er det begynt planlegging for det?

9.2 Orientering - Ny lov om konsultasjoner i samiske saker

Lisa Helgason orienterer om konsultasjoner i samiske saker. Urfolks rett til å bli konsultert er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 (artikkel 6). I juni 2021 ny samelov i Norge, med lovfestet overordnede saksbehandlingsregler for konsultasjoner på statlig nivå. Sameloven inneholder en plikt for staten, fylkeskommuner og kommuner til å konsultere Sametinget og andre samiste interesser. Konsultasjonsplikten gjelder for alle tiltak som kan påvirke samiske interesser, i det geografiske området som er tradisjonelt samisk.

Replikk og tilleggsinformasjon: Finsk side informerer at det i Finland forberedes en ny lov om Sametinget etter at forberedelsene til den ble strandet i Riksdagen våren 2023.

9.3 Orientering Interreg Aurora prosjekt "Våre verdifulle grensevassdrag" - «Our Precious Transboundary Waters»,

Ilona Grekelä orienterer om, søknaden for prosjektet Our Precious Waters. Prosjektet vil bestå av fire deler: Overvåking av utslipp på russisk side etter lukking av smelteverket i Nikkel, genetikken hos ørret i Pasvik vassdragsområde, forskning av tilstanden til laksebestandene i Neidenelva og felles beredskapsplan for bekjempelse av spredning av lakseparasitten.

9.4 Mikroplast i ferskvann - utvikling av overvåkingsmetodikk for nordlige områder

Jukka Ylikörkkö orienterer om hvordan overvåking av mikroplast utvikles i finske elver som renner ut i Nordishavet. Kommende sommer vil metoder for prøvetaking prøves ut og mulige overvåkingspunkter kartlegges. En bredere pilotstudie gjennomføres i 2024 som grunnlag for overvåkingsprogrammet. Framdrift i saken informeres om på kommende møter.

Replikk og tilleggsinformasjon: Lisa Helgason orienterer om et nytt prosjekt, ML-RAP (Marin Litter Regional Action Plan). Dette er oppfølging av Arktisk råds handlingsplan mot marin forsøpling, gjennomføres i samarbeidet mellom Nordkalottens miljøråd og Barentssamarbeidet.

Det ble slått fast at kommisjonen bør følge med saken angående plastavfall og mikroplast også i framtiden.

9.3 Orienteringer ved NVE - internasjonale prosjekter «Mirror» og andre, ved NVE

Punktet utgår.

Konklusjon: orienteringene i punktene 9.1-9.4 tas til etterretning.

10. Anbefalinger og konklusjoner

Møtet godkjenner to anbefalinger:

- Behov for mer kunnskap og grenseoverskridende samarbeid om laksebestandene i Neidenelva.
- Samarbeid og samordning av vannforvaltning i den norsk-finske vannregionen.

I tillegg gir møtet følgende konklusjoner:

Konklusjon – krigsetterlatenskaper Karasjok kommune: Da problemstillingen om krigsetterlatenskaper er på norsk side, vil Statsforvalteren løfte dette opp til nasjonale myndigheter på norsk side.

Konklusjon – tradisjonell kunnskap: Temaet tradisjonell kunnskap tas opp ved møtet i 2024.

Konklusjon – hindre spredning av *G. salaris*: Vi ber Mattilsynet og Ruokavirasto gi informasjon på møtet i 2024 om tiltak for å hindre spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*.

Konklusjon – pukcellaks og bekjempelsestiltak i 2023: Vi bør sikre at kommisjonen får informasjon i 2024/ ev. på et ekstra møte i høst 2023 om hvordan tiltakene mot pukcellaks fungerte og en situasjonsrapport om oppgangen av pukcellaks i grenseelvene i 2023.

Tilstedeværende kommunale representanter i kommisjonen ønsket to protokolltilførsel: begge tilførsler kan leses i sin helhet under respektive punkt i protokollen.

Protokolltilførsel. Punkt 6.1.2 tema klekkeri/gjenutsetting av lokal smolt i Tanavassdraget.

Protokolltilførsel. Punkt 8.3. tema opprettelse av råd for tradisjonell kunnskap.

11. Kommisjonens neste møte

Norsk side har fått midler til å arrangere et møte til i grensevassdragskommisjonen i 2023. Norsk side inviterer finske medlemmer til et møte i starten av november 2023. Ønske om at statsråder også inviteres til møtet. Formål er å synliggjøre samarbeidet tvers over grensene, samarbeidet mellom grense- og nabokommunene og arbeidet i selve kommisjonen. Mulighet til en sesjon om pukcellaks. Evaluere årets sesong og forventninger til årene fremover.

Konklusjon: Norge har ansvar for å organisere, i dialog med finsk sekretariat. Plass: Tana i begynnelsen av november 2023.

Møtet 2024:

Timo Jokelainen legger fram at kommisjonens møte i 2024 avholdes i Utsjok, i uke 36, 2.9 til 5.9.2024.

12. Avslutning av møtet

Lisa Helgason takker kommisjonsmedlemmer, varamedlemmer, sakkyndige, tolker og sekretariater for forberedelse av møtet og avslutter møtet kl. 10:42.

Lisa B. Helgason
norsk leder

Timo Jokelainen
finsk leder

vedlegg Deltagerliste
 Anbefalinger